

משנה ב'

משנה זו מוסיפה לפרט אסורי רבית דרבנן.

ביאור

בבא מציעא פרק ה' ■ ב'

1 המלוה לחברו לא ידור בחצר הלונה בחנם תמורת ההלוואה, ולא ישכר ממנו מקום מגורים בפחות מן המחיר בשכר ההלוואה; מאחר שלא התנו כן בעת ההלוואה אין זו רבית דאורייתא, אלא "רבית קצוצה", אלא "רבית מאחרת" - שהלווה נותנה מעצמו לאחר

1 המלוה את חברו, לא ידור בחצרו חנם, ולא ישכר ממנו בפחות, מפני שהוא רבית. **2** מרבין על השכר, ואין מרבין על המכר. פיצד, השפיר לו את חצרו, ואמר לו, אם מעכשיו אתה נותן לי, הרי הוא לך בעשר

ההלוואה, והיא אסורה מדרבנן בלבד משום סרף רבית*.

המשנה ממשיכה באחת מהלכות רבית הנוגעת בין היטר לשכירות.

2 מתר לקבע מחיר שכירות גבוה הנובע ממה שאין השוכר משלם מיד את דמי השכירות, ואין בדבר משום רבית; אף אסור להרבות במחיר מקח אם הקונה אינו משלם מיד. פיצד?

המשפיר חצר אמר לשוכר: אם אתה תשלם לי את כל דמי השכירות עכשיו, הרי חצרי משפיר לך בעשרה

מקורות והערות

- א. אך אם קצצו כך בעת הלוואה יש בדבר משום איסור תורה. אמנם אם החצר אינה עומדת להשכרה ואף המלווה לא היה עומד לשכור מקום מגורים בשכר, יש אומרים שגם אם קצצו כך אין הדבר אסור אלא מדרבנן (ראה שולחן ערוך, רמ"א, ושר"י, י"ד, סימן קס"ו, סעיף ב').

י"ז

בטבת

יום ו'
פר'
שמות

(סנהדרין לא)

היום נלמד:

משנה

בבא מציעא
פרק ה' משנה ב'

גמרא

מדרש תנחומא,
פרשת וארא,
סימן ב'

תובנה מרגשת

איש המכירות
הטוב ביותר
בעולם

לך ולמשפחה

מסכת סנהדרין
דף ל"א

זוהר

כי תצא רעז:

הלכה

שליח ציבור
הלכה י"ח-י"ט

בבא מציעא פרק ה' ■ ב'

ביאור

סְלָעִים לְשָׁנָה, וְאִם שָׁלַע
חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ, בְּסָלַע
לְחֹדֶשׁ, מִתֵּר. ³ מִכֹּר לֹו
אֶת שְׂדֵהוּ, וְאָמַר לֹו, אִם
מֵעַבְשֵׁי אֶתָּה נוֹתֵן לִי,
הֲרִי הִיא שְׁלָף בְּאֶלֶף
זוּז, אִם לַגֶּרֶן, בְּשָׁנִים
עֶשֶׂר מְנָה, אָסוּר:

סְלָעִים לְשָׁנָה, אִךְ אִם תְּשַׁלֵּם לִי
בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, הֲרִי הִיא מִשְׁכֶּרֶת
לְךָ בְּסָלַע לְכָל חֹדֶשׁ - מִתֵּר, וְאִם
עַל פִּי שֶׁהוּא מוֹסִיף לוֹ בְּמַחִיר
הַשְּׂכִירוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם
מֵאַחַר יוֹתֵר, אִין בְּדָבָר מִשׁוּם
רְבִית, לְפִי שְׂאִין מִתְחַיְבִים בְּתִשְׁלוּם
דְּמֵי שְׂכִירוֹת אֶלָּא בְּתֵם תְּקוּפַת
הַשְּׂכִירוֹת, וְעַל בֵּן הַמַּחִיר שֶׁל סְלָע
לְחֹדֶשׁ הוּא הַמַּחִיר הָאֲמִתִּי,
וְאִדְרָבָה, אִם הוּא מְשַׁלֵּם לֹו מִיַּד
לְפִי מַחִיר שֶׁל עֶשְׂרֵה סְלָעִים לְשָׁנָה
אִין כָּאִן אֶלָּא הוֹזְלָה מִן הַמַּחִיר.

³ מוכר שדה שאמר לקונה: אם תשלם לי עכשיו, הרי שדי מכור לך
באלף זוז, אף אם תשלם לי לאחר שתצמח התבואה ותפיק ממנה רוחים,
הרי הוא מכור לך בשנים עשר מנה, אלף ומאתים זוז - אסור, לפי
שבתשלום המקח מתחייבים מיד, ואם בן אלף זוז הוא המחיר האמיתי,
ומה שהוא נוטל הימנו אלף ומאתים זוז לאחר זמן הוא שכר המתנת
המעות ביד הלוקח, והדבר אסור מדרבנן משום רבית.

איך תצליח למרות ה"לא"

כמה פעמים בחיים שלנו שמענו "לא"?
השאלה היא מה עשינו עם זה, האם התרפינו, או המשכנו להאמין
בצדקת דרכנו עד שהשגנו את המטרה?

ביאור

מדרש תנחומא, פרשת וארא, סימן ב'

משה רבנו חזר משליחות ה'
לדבר עם בני ישראל, כשהוא
מיאש. הוא נסה לדבר עם בני
ישראל ולבשר להם את בשורת
הגאולה, אבל הם לא הקשיבו
לדבריו.

אחר כך אמר לו ה': לך דבר עם
פרעה, שיוציא את בני ישראל
ממצרים. אמר משה לה': אם בני
ישראל, המוסכנים המענים, שהיו
אמורים לשמוח בבשורת הגאולה,
לא הקשיבו לי - איזה סבוי יש
שפרעה יקשיב לי? פרעה מדשן
ענג, מלך המעצמה הגדולה
בעולם, שעושה כל מה שהוא
רוצה, הוא יקשיב לי לשחרר את
העבדים שלא הקשיבו לי?

"ואני ערל שפתים" - משה רבנו
הוסיף: יתכן שהסבה שלא
הצלחתי לשכנע את בני ישראל
היא בגלל שאין לי כשר נאום,

ויותר מכך, הדבור שלי לא ברור ולא רהוט*, ומאותה סבה גם פרעה לא
ישמע לי.

מה היתה תגובתו של ה'?

פרעה הוא כמו עץ קוצים, שאין בו כל שמוש אלא כששורפים אותו,

הֲלֹךְ מֹשֶׁה וְאָמַר לָהֶם
כֹּף: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בֶּן אֵל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא שָׁמְעוּ
אֶל מֹשֶׁה, מִקְצֵר רוּחַ
וּמַעֲבֹדָה קָשָׁה". חֲזַר
מֹשֶׁה וְאָמַר: "הֵן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי,
וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרַעֲה,
וְאֲנִי עֵרֵל שִׁפְתַיִם".
"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה...
דַּבֵּר אֶל פְּרַעֲה", הַמְשֵׁל
אוֹמֵר: מִן שְׁטִיָּא לִית
הַנְּיָא אֱלָא מִן קַצְיָיָה.

מקורות והערות

א. רמב"ן, שמות, ו'יב.

ביאור

רק הרתעה חזקה תעמיד אותו במקום². אבל בני ישראל - מה בכלל ההשואה? נכון שהם התקשו לשמע אותך, אבל יש עם מי לדבר. צריך רק למצא את המלים הנכונות שיצודו את הקשב שלהם.

משה רבנו עמד בפני "לא" ענק. הוא הגיע עם רעיון מלהיב, לעם של עבדים מענים: "אתם משתחררים! נגמר הסייט! יוצאים!" ואפלו אדם אחד לא התייחס אליו! משה, שלא ידע שהם לא היו מסגלים לשמע בגלל קצר רוחם³, חשב שאין לו כשר שכנוע מספיק, ולכן היה בטוח שהוא אינו האיש המתאים.

אבל ה' אמר לו: אפשר! חזר אליהם פעם נוספת ודבר אתם יחד עם אהרן! הסבה שהם לא שמעו אותך, אינה קשורה אליך, אתה בסדר, הם פשוט לא היו מסגלים לשמע. הקשי הוא ביכלת הקשב שלהם ולא ביכלת השכנוע שלך.

במשך ארבעים השנים הבאות, הנהיג משה רבנו את עם ישראל בסבלנות אין קץ, וכאן זו היתה הפעם הראשונה שבה הוא ראה שגם כשאנשים נראים סרבנים, אטומים, אין צורך להבהל, אין צורך להרתע, אין מקום לנסיגה. אלא יש לזהות את הקשי שגורם להם להראות כבלתי נתנים לשכנוע, יש לפענח את החשש שמרתיע אותם וגורם להם לדחות כל הצעה.

אין אנשים בלתי נתנים לשכנוע יותר מעבדים מענים, שאינם מוכנים אפילו לשמע את מי שבא לשחרר אותם. אבל אם אתה בא להציע משהו הגיוני, שכדאי להם להקשיב לו, אל תרתע מזה "לא", אל תסיק שמשהו אצלך 'לא עובר', אלא חפש את נקדת התרפה, זו שבגללה הם חסומים ואינם מוכנים לשמע אותך. בשתמצא את הסדק, לא יהיה מי שיוכל לעצר אותך.

כשאתה נתקל באדם 'נעול', אל תרים ידים, השתמש במפתח המתאים, ופתח את לבו לרוחה.

גמרא
י"ז בסבת

איש המכירות הטוב ביותר בעולם

סטרוטו יומי שיאיר לכס את היום

מקורות והערות

ג. על פי: מי השילוח. ג. דעת זקנים לבעלי התוספות.

מסכת סנהדרין ■ דף ל"א

התובע ממון מחברו

אדם שתובע ממון מחברו צריך להביא ראיה שהוא צודק. אחרת, דיני בית הדין אומרים לו: "איננו יכולים לחייב את חברך על סמך דבריה בלבד".

כדי להוציא ממון זקוקים לכל הפחות לשני עדים.

התובע אינו צריך להביא עדים על כל הפרטים שבתביעתו. די בכך שהוא מביא עדים הסותרים את טענת הנתבע. לדגמה: ראובן תובע את שמעון וטוען "הלוייתי לה מאה שקלים", שמעון הנתבע מכחיש וטוען "לא היו דברים מעולם, לא לוייתי ממך כלל". אם התובע מביא עדים שהנתבע לזה ממנו, חייב לשלם, למרות שהעדים אינם מעידים שהנתבע לא פרע את ההלוואה. די בכך שהם סתרו את טענת הנתבע שהוא לא לזה כלל.

לְגַרֵשׁ אֶת הַשָּׂדִים וְלִהְפֹּךְ אוֹתָם

כי תצא רעו:

תרגום

וַיֵּצֵר הָרָע רְדִיף
אֲחֵרֶיהָ, לְהַכְנִס בְּגוּף,
שֶׁהִיא שִׁפְחָה לַיֵּצֵר
הָרָע. הוּא שֵׁד יְהוּדִי.
וּנְשָׂמָה י', אִמָּה
הָעֵבֶרִיָּה. וּבָהּ אוֹתוֹ
הַשֵּׁד, וְחוֹזֵר לְשָׂדֵי,
שְׂשׂוּמֵר אֶת אוֹתָהּ
הַנְּשָׂמָה, וְשָׁב בָּהּ
בְּתוֹשׁוּבָה, וּמְבָרֵךְ בָּהּ
אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּכָל יוֹם.

וַיֵּצֵר הָרָע רְדִיף אֲבֵתְרָהָא,
לְאֵעֲלֵא בְּגוּפָא, דְּאִיהוּ שִׁפְחָה
לְגַבֵּי יֵצֵר הָרָע. אִיהוּ שֵׁד יְהוּדִי.
וּנְשָׂמָתָא י', אִמָּה הָעֵבֶרִיָּה. וּבָהּ
הָהוּא שֵׁד, אֲתֵהֲדֵר שְׂדֵי, דְּנָטִיר
לָהּ לְהֵיָא נְשָׂמָתָא, וְתָב בָּהּ
בְּתוֹיְבָתָא, וּמְבָרֵךְ בָּהּ לְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא בְּכָל יוֹמָא.

ליהודי יש כח ואפשרות להפך ש"ד לשם שד"י, שעל ידי מעשים של קדשה מוסיף את אות י' העליונה ובכך מהפך אף את הכחות הרעים לקדשה. בפרוש האבן עזרא לתורה בשם רב שמואל הנגיד כתב, שהמלה "ש-ד-י" פרושה חזק ותקיף מלשון שודד, על פן שם זה שמבטא כח ותקיפות מסגל להכניע ולהפך ש"ד לשד"י, והיינו להכניע את הטמאה על ידי הוספת אות י' שענינה הוא הכח הרוחני הגדול שפותח את שם הוי"ה. ואף היצר הרע נקרא בשמו מלשון יצירה, שבאמת הרע כלו וכן הכחות הרוחניים השליליים אינם רעים מצד עצמם, אלא הנם צרך לבריאה בכדי לאפשר בחירה חפשית ותקון העולם, כדברי חז"ל (בראשית רבה ט): "והנה טוב מאוד" (בראשית א. לא) זה יצר הרע. שאלולי יצר הרע, לא בנה אדם בית, ולא נשא אשה, ולא הוליד, ולא נשא ונתן. וכן נאמר (אבות ד, א): "בן זומא אומר... איזהו גבור, הובש את יצרו". ומדיקים, שלא נאמר "ההורג" או "המבטל", אלא "הבובש" - מכניעו תחת ידיו, אף משאירו קים. שבאמת יש ביצר צרך וחשיבות, אלא שאין לתת לו לעבר את גבולו, אלא להשתמש בו רק לצרך רצון ה' יתברך.

יח. נטילת רשות

אדם שמונהו שיהיה שליח-צבור בקביעות, יורד לפני התבה מעצמו ואינו צריך להמתין שיאמרו לו שירד לפני התבה.⁴⁹

אדם שאינו שליח-צבור קבוע, בשמבקשים ממנו לרדת לפני התבה צריך לסרב מעט קדם שירד לפני התבה. והינו בשאומרים לו בפעם הראשונה שירד לפני התבה, יסרב. ובשאומרים לו בפעם השנייה, יבין עצמו כמי שרוצה לעמוד, ובשאומרים לו בפעם השלישית, יעמוד.⁵⁰

יט. אין מסרבים לגדול

אם האומר לו לירד לפני התבה הוא אדם גדול, לא יסרב כלל, כפי שאמרו חז"ל 'מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול', ובפעם הראשונה שאומר לו שירד לפני התבה, יעמוד וירד לפני התבה.⁵¹

אכן, אדם שיודע בעצמו שאינו יכול לעבר לפני התבה מחמת סבה כל שהיא, רשאי לסרב אף לאדם גדול (ואינו צריך לגלות את סבתו).⁵²

מקורות והערות

51. שם בש"ע ובמ"ב ס"ק מ"ה ובכף החיים אות ע'.

49. סי' נ"ג סעי' ט"ו.

52. שם.

50. שם בש"ע סעי' ט"ז.